

Милутин Тадић¹

СУНЧАНИ ЧАСОВНИК О.Ш. “ЛАЗА ЛАЗАРЕВИЋ” У ШАПЦУ

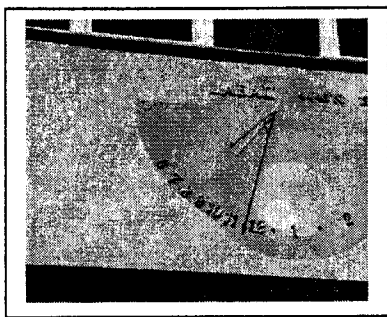
Шеснаестог августа Шабац је добио још један јавни часовник, урађен на југоисточном зиду (географски азимут $\alpha=39^\circ$) основне школе “Лазар Лазаревић”. За разлику од осталих, овај часовник нема ни једног покретног дела, нечујан је, не навија се, не треба му мењати батерије, и уз све то – показује само ведре тренутке наших живота? Погађате – ради се о сунчаном часовнику или сунчанику.

Сунчани часовник је најстарији од свих часовника. Настао је пре више од три миленијума и, за разлику од водених и пешчаних часовника, успео се одржати све до данашњих дана захваљујући вишеструкој вредности и непревазиђеној једноставности. Сунчани часовник је нечујан, његова сенка ненаметљива, он нема ни једног покретног дела, није га потребно навијати... и када стане, он ће опет бити тачан када га сунце поново обасја. Његова “батерија је неисцрпна јер, у суштини, он је само непокретни део огромног небеског часовника чији је механизам сам сунчев систем.

Приликом градње сунчаног часовника директор основне школе “Лазар Лазаревић”, професор Слободан Богдановић, имао је на уму његову функцију као очигледног наставног средства. Сунчани часовник омогућава учницима потпуну оријентацију, и временску и просторну. На њему су уписане географске координате Шапца ($44^\circ 45'$ северне географске ширине и $19^\circ 41'$ источне географске дужине), а шипка која баца сенку постављена је у небеску осу (паралелно ротационој оси Земље) и уперена у звезду Северњачу. Око тако постављене шипке привидно се обрће цела небеска сфера – и сунце заједно с њом. Сенка шипке сунчаног часовника репродукује привидно кретање сунца и својим правцем показује дневне часове по тзв. правом сунчевом времену. Право сунчево време разликује се од тзв. средњег сунчевог времена по коме се равнамо у свакодневном животу. Конструктор сунчаног часовника прорачуном је ту разлику свео на плус-минус 6 минута у летњој половини године (март – септембар). Поређењем времена који показује његов ручни часовник, пролазник, на пример, може рећи да сунчани часовник брза пар минута али, исто тако, неће погрешити ако закључи да његов часовник исто толико касни.

Према томе, наставник географије може да изађе са ученицима пред сунчани часовник и да помоћу њега лакше да разјасни више математичко-географских појмова: *оријентација (временска и просторна), стране света, небеска оса, небеска сфера, Земљина ротациона оса, привидно кретање сунца, географске координате (географска ширина, географска дужина), географски азимут, право сунчево време и средње сунчево време (право и средње сунчево подне), временско изједначење, часовни системи, појасно време, локално време и летње време.*

¹ Др Милутин Тадић, ванредни професор, Географски факултет, Београд.



Сл. 1. Сунчни часовник основне школе “лаза Лазаревић у Шапцу. Поглед на линије и сенке сунчаног часовника уноси у људске душе мир и спокојство... и лепоту. Он савременог ужурбаног посматрача подсећа на равнодушност према времену коју су испољавали наши преци. За разлику од нас, они су имали времена што су исказали пословицом – *Има времена, Бог га је створио довољно.*

МАНИФЕСТАЦИЈА “ЦВИЈИЋЕВИ ДАНИ 2002” У БРЕЗНИЧАНИМА

На иницијативу Српског географског друштва октобар месец проглашен је месецом Цвијићевих дана. У школама и географским установама ти дани посвећују се животном и научном делу Јована Цвијића. Ове године, осма по реду манифестација “Цвијићев дани” одржана је 11 и 12. октобра 2002 године у ОШ “Јован Цвијић” у Брезничанима, насељу надамак Приједора. Добродошлицу гостима пожелели су Јаков Марић, директор школе, чланови колектива и ученици школе “Јован Цвијић” у Брезничанима. Преподневно дружење отпочело је отварањем изложбе поводом манифестације “Цвијићев дани 2002”, након чега је следио обилазак фабрике пића “Приједорчанка” и фабрике кекса и вафла “Мира”. Учеснике манифестације “Цвијићев дани 2002” примила је градоначелница општине Приједор госпођа Нада Шверо. За госте је организован ручак у основној школи “Јован Цвијић” у Брезничанима, после чега се послеподневни рад наставио обиласком националног парка “Мраковица”. У Народном позоришту у Приједору, пред препуном салом, ученици основне школе “Јован Цвијић” из Брезничана приредили су културно-забавни програм чиме су гостима представили свој рад и умеће. Другог дана “Цвијићевих дана 2002” организован је научно-стручни скуп на којем су своја излагања изложили:

- проф. др Милорад Васовић, *Истраживачка испитивања Јована Цвијића у Херцеговини и Црној Гори*
- Крунић Д., *Уибеничка литература и Јован Цвијић*
- проф. др З. Маријанац, *Јован Цвијић и Босна*
- проф. др. Раде Давидовић, *Географски положај Републике Српске и Ср Југославије*
- мр Драго Тодић, *Рурални туризам – један од сегмената одрживог развоја села новоградске општине*
- мр В. Делић, *Актуелне еколошке активности у сливу Сане и Уне*

Марина Тодоровић